

А 2015

388 к

Мерзайдың
Кудері
ақыны

*Текенің дабылымен діңін жарып,
Қызбелдің қиясынан қиқу салып,
Күңгірт күн, айсыз түнде Күдері өтті
Ел үшін есіл жырын мұңға малып.*

Нұрхан

Шорғайдың Қудері ақыны

Құрастырған Мереке Нәбиұлы

МАЗМҰНЫ

Құрастырушыдан	6
Атаны аңсау	14
С. Оспанұлы. Күлбілтелеуді білмеген Күдері	16

АРНАУЛАР, ЖЫРЛАР, ӨЛЕҢДЕР

Ахмет Бірімжан думаға депутат болып сайланғанда Күдерінің айтқаны	41
Күдері ақынның көңіл айтуы	60
Дәуренбек қайтқанда Күдерінің шығарған ғазалы	65
Маршид	77
Ахмет Бірімжановқа	78
Өткен ақындардың ғазалы	85
Терме өлеңдер	88
Хұсайын	90
Зейноллаға	91
Дүние, шіркін, барады өтіп... ..	98
Ерғалиға	104
Және сөлем Көрімжандай балаға	107
«Үшқын» газетіне	109
Күдері сөзі	110
Әліби Жангелдинге айтқаны	111
Әлібиге хат	113
Кирсектің члені Сәдуақасов Смағұлға айтқаны	115
Жолдас Ленинге	118
Бөшер Оспанұлына	119

1916 ЖЫЛ.

ҰЛТ-АЗАТТЫҚ КӨТЕРІЛІС ЖЫРЛАРЫ

Ер туды	127
Көздің жасы болды көл... ..	148
Күйік көлдің басында	152
Амангелдінің Торғай қаласына шабуылы	157

Төлегеннің солдатқа бара жатқанда Нұртазаұлы Нәуенге айтқанын Күдерінің жырлауы.....	166
---	-----

АШАРШЫЛЫҚ АҚИҚАТЫ

Мешін – жұт жылы	169
Ақын Күдері Жолдыбайұлының інісі Тұрмағанбет Дәркеұлына сәлемі	177
Күдері ақынның қайтарындағы айтқаны.....	180
Иманқұлдың Әбдрахманының айтқаны	181

КҮДЕРІНІ КӨРГЕН, ӨЛЕҢДЕРІН ЕСТІГЕН ЗАМАНДАСТАРЫНЫҢ ЖАЗЫП ҚАЛДЫРҒАНДАРЫ

Назым	185
Күдерінің монологу	187
Прием	188
Күдері мен Қамзаның айтысы.....	189
Күдерінің қыпшақ Көтібар байға айтқаны.....	195
Менің Күдерімен алғашқы кездесуім	197
Ет жемейді, шөп сұрайды... ..	206
Ақынның тағы бір қыры	207
Дау-жанжалды тоқтатуға айтқаны	210
Ақын мен молда.....	211
Бисенге	212
Өзі туралы	213
Күдерінің Бейісұлы Жармағаябетке жазған хаты.....	214
Жантемірге көңіл айтуы	215

КҮДЕРІ АҚЫН ТУРАЛЫ ГАЗЕТ, БАСПА БЕТТЕРІНДЕ ЖАРИЯЛАНҒАН МАҚАЛАЛАР

1916 год.....	219
Е.Исмаилов. «Ақындар». Қазақтың мемлекеттік көркем өдебиет баспасы. Алматы, 1956 ж.	225
С.Кенжеахметов. Күдері – жауынгер ақын	228
Қайсар Әлім. Теңдік пен азаттық жыршысы	233

<i>С. Оспанов. Күдері Жолдыбайұлы</i>	238
<i>А.К. Қалиев. Күдерінің шығармалары туралы</i>	242
<i>Қ.Ф. Дәркенов. Күдері ақын шығармасындағы</i> <i>Торғай жеріндегі ашаршылық ақиқаты</i>	245
<i>Қажым Жұмалиев. Ыбырай Алтынсарин</i> <i>туралы ғылыми еңбегі</i>	256
<i>Ескі интеллигенцияның тағдыры туралы</i>	256
<i>С. Ақатай, Н. Адамқұлов, З. Жақышева</i> <i>Қазақтың фольклорлық ұлағаты</i>	257
<i>А. Қалиев. «Файзолла ақын және</i> <i>Алаш қайраткерлері» атты мақаласынан үзінді</i>	258
<i>Ұлт ұстазы – А. Байтұрсынов</i>	258
<i>Ж. Аргынбаев. Ет жемейді, шөп сұрайды</i>	261
<i>Н. Ахметбеков. «...Текенің дабылымен</i> <i>діңін жарып...»</i>	263
<i>Т. Шопан. Торғай туралы толғау</i>	263
<i>А. Сәбитбекұлы. Туған жер толғауы</i>	263
<i>Ж. Аргынбаев. Сейіт Кенжеахметовке</i>	264
<i>Қ. Даркенов. Күдерінің көңіл айтуы</i>	267
<i>С. Кенжеахметұлы. Ботай шұбар</i>	280
<i>Қазақ әдебиетінің тарихы. 6-том.</i> <i>«Ғылым» баспасы, 1960-1967 жж.</i>	286
<i>Ы.Қ. Сариева. «Текті Торғай».</i> <i>«Өлке» баспасы, Алматы, 2000 ж.</i>	290
<i>Ж. Аргынбаев. Ақын атына ертеден қанықпын</i>	292
<i>Т. Рысханұлы. Күдері Жолдыбайұлы</i> <i>шығармасындағы тарихи шындық</i>	304
<i>Ж. Тұңқұлов. Күдері ақын туралы естігенім</i>	311

КҮДЕРІ АҚЫННЫҢ ҰРПАҚТАРЫ

<i>Әулет шежіресі</i>	315
<i>Күдерінің балалары</i>	316
<i>Күдерінің немерелері</i>	319
<i>Әсия Беркенова. Қос кемпір</i>	323

Күдері ақынның туған, тұрған жері.....	326
Жылқыайдар жерінің картасы	328
Күдері ақынның жерленген жері	329

ҚОСЫМШАЛАР

<i>1-қосымша.</i> Материалы по Киргизскому землепользованию	333
<i>2-қосымша.</i> Қазақ Совет Энциклопедиясы, 1975, 6-том, 152-бет	341
<i>3-қосымша.</i> «Коммунизм таңы» газеті, 1970, 1-тамыз	342
<i>4-қосымша.</i> «Казахстанская правда», 1936, 11-сентября. Кузнецов П. 1916 год.....	343
<i>5-қосымша.</i> Қазақстан Республикасы Ғылым Академиясының сирек қолжазбалар қорындағы материалдар.....	344
<i>6-қосымша.</i> Есет Қараұлы. Сегіз сері.....	348
<i>7-қосымша.</i> Қазақ әдебиетінің тарихы. 6-том. «Ғылым» баспасы, 1960-1967 жж.	355
<i>8-қосымша.</i> Е. Исмаилов. «Ақындар». Қазақтың мемлекеттік көркем әдебиет баспасы. Алматы, 1956 ж.	359
<i>9-қосымша.</i> «Егемен Қазақстан» газеті, №115 (28339), 13-маусым, 2014 жыл	364
<i>10-қосымша.</i> «Әуликөл» аудандық газеті	369